

تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۵/۲۵

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۷/۷/۲۶

چکیده

زمینه و هدف: هدف از پژوهش حاضر بررسی رابطه میان وابستگی به فضای مجازی، هوش هیجانی و اعتیاد ذهنی دانش آموزان در مدارس نمونه متوسطه شهر بوشهر بود.

روش: روش این پژوهش توصیفی از نوع همبستگی می باشد. جامعه آماری پژوهش حاضر را ۱۰۹۹ نفر از دانش آموزان مدارس نمونه متوسطه شهر بوشهر تشکیل می دهند. حجم نمونه این پژوهش ۲۵۸ نفر از دانش آموزان مدارس نمونه متوسطه شهر بوشهر می باشد که با توجه به فرمول حجم نمونه کوکران و از طریق نمونه گیری خوشه ای چند مرحله ای بدست آمد. ابزار جمع آوری اطلاعات در این تحقیق پرسشنامه های وابستگی به فضای مجازی یانگ (۲۰۱۵)، هوش هیجانی برادبری و گریوز (۲۰۱۶) و پرسشنامه محقق ساخته اعتیاد ذهنی بود.

یافته ها و نتایج: نتایج نشان داد که وابستگی به فضای مجازی و هوش هیجانی به ترتیب بهترین پیش بینی کننده های متغیر وابسته یعنی اعتیاد ذهنی دانش آموزان مدارس نمونه متوسطه شهر بوشهر محسوب می شوند. بین وابستگی به فضای مجازی و هوش هیجانی دانش آموزان مدارس نمونه متوسطه شهر بوشهر رابطه ی مستقیم و معناداری وجود دارد. بین وابستگی به فضای مجازی و اعتیاد ذهنی دانش آموزان مدارس نمونه متوسطه شهر بوشهر رابطه قوی و مستقیمی وجود دارد. بین هوش هیجانی و اعتیاد ذهنی دانش آموزان در مدارس نمونه متوسطه شهر بوشهر رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. از نظر وابستگی به فضای مجازی، هوش هیجانی و اعتیاد ذهنی بین دانش آموزان دختر و پسر تفاوت معناداری وجود ندارد.

واژه های کلیدی: وابستگی به فضای مجازی، هوش هیجانی، اعتیاد ذهنی، دانش آموزان مدارس نمونه متوسطه شهر بوشهر.

مقدمه و بیان مسئله

فضای مجازی امروزه به جزء جدایی ناپذیری در زندگی جوامع بشری تبدیل شده است، کاربردهای بسیار متنوع فضای مجازی در عصر حاضر و ابداع و اختراع فناوری‌های نوین ارتباط جمعی امکانات بسیاری را پیش روی افراد در دنیای مجازی و حتی در زیست جهان واقعی ایشان قرار داده است. در رابطه با آسیب‌شناسی فضای مجازی نیز تحقیقات بسیار گسترده‌ای توسط کارشناسان و متخصصان فضای مجازی و رسانه در پایگاه‌های علمی معتبر دنیا انجام شده است. تحقیقات در این زمینه هم شامل مسائل کمی، برای مثال سرانه استفاده از اینترنت در جهان و یا هر کشور به طور مجزا؛ و هم کیفی شامل تاثیرات و آسیب‌شناسی فضای مجازی بر ارتباطات اجتماعی، رفتارهای فردی، تاثیرات بر روند جامعه‌پذیری و ... بوده است. از جمله مسائلی که در این گونه از تحقیقات بسیار مشهود می‌نماید، مبحث استفاده‌ی فراتر از حد استاندارد از فضای مجازی و قرار گرفتن فرد در موقعیت‌های مختلف مکانی و زمانی برای استفاده از وب می‌باشد. وابستگی به فضای مجازی^۳ واژه‌ای است که اندیشمندان این حوزه برای توضیح این امر از آن استفاده کرده‌اند؛ وابستگی به فضای مجازی امروزه بیشتر در میان جوانان و نوجوانان رایج است، یک بازه‌ی سنی خاص، که به دلیل شرایط محیطی فراهم شده طبیعتاً بیشتر در معرض استفاده از اینترنت، فضای مجازی و شبکه‌های اجتماعی قرار دارند (سارک، ۲۰۱۶).

هوش هیجانی^۵ یعنی توانایی شناخت دقیق احساسات عواطف و ویژگی‌های خود. هوش هیجانی به عنوان عامل پیش بینی کننده سلامت روانی، اجتماعی، موفقیت تحصیلی و شغلی، از اهمیت شایانی برخوردار گردیده است و به عنوان یکی از مولفه‌های مهم ارتباطات نقش بسزایی در ایجاد تکامل خودآگاهی، سلامت روان شناختی و موفقیت اجتماعی ایفا می‌کند. همچنین ویژگی‌های زندگی اجتماعی و لزوم تعامل با دیگران، کاربرد بسیاری از هیجان‌ها را که روزگاری از بهترین و در دسترس ترین ابزارهای زندگی بشری بودند، تحت شعاع خود قرار داده است (کوتارد^۶، ۲۰۱۰).

اعتیاد ذهنی^۷ ممکن است به طور کاملاً ناخودآگاه در شخصیت فرد شکل گرفته باشد و کاربر در بی‌خبری از آن به سر برد. این گونه حالات رفتاری در درازمدت باعث بروز آسیب‌های فردی و سپس اجتماعی برای کاربر خواهد شد و کاربر را مشغول و سرگرم محیط فارغ از اجتماع خواهد کرد. فضای شکل‌گیری شخصیت و محیط اصلی جامعه‌پذیری فرد، در واقع همان محیط درون خانوادگی و سپس اجتماعی فرد می‌باشد. بسیاری از حالات و سکنات رفتاری افراد در کنش‌ها و واکنش‌های با اطرافیان خود تعریف می‌شود و شخصیت اجتماعی فرد در همین مقاطع و بازه‌های زمانی و مکانی شکل می‌گیرد. اعتیاد اینترنتی در عصر حاضر برای بسیاری افراد جایگزین ارتباطات اجتماعی شده است. این روند به اخلاص در شکل‌گیری شخصیت فرد خواهد انجامید، شخصیتی که به طور ذاتی نیازمند برقراری ارتباط طبیعی و رو در رو با دیگران است. اعتیاد اینترنتی نوعی وابستگی جسمانی و روانی در فرد ایجاد می‌کند، کاربر نمی‌تواند برای ساعات طولانی از فضای مجازی به دور باشد و اگر هم چنین موقعیتی پیش آید، دائم در فکر رایانه شخصی خود خواهد بود و از لحاظ روانی احساس کمبود پیدا خواهد کرد. وب‌گردی مداوم، چت مداوم، حضور آنلاین و پرسه‌زنی در فضای شبکه‌های اجتماعی برای ساعات طولانی در طول روز، همگی از مصادیق اعتیاد اینترنتی به شمار می‌روند. تغییر و تحولات در نظام اجتماعی ناشی از فضای مجازی، انکار ناپذیر است. این تغییرات حتی شیوه برقراری ارتباط شاگرد و استاد و روش تدریس در سطوح دانشگاهی را هم متحول کرده است. امروزه حتی بچه‌ها هم به نوعی برای تکالیف درسی و برقراری روابط اجتماعی خود به اینترنت وابسته شده‌اند (جونز^۸، ۲۰۱۵).

3- Dependence on cyberspace

4- Sark

5- Emotional Intelligence

6- Koutard

7- Mental addiction

3- Jones

بیان مساله: در تشریح ابعاد مساله باید گفت که فضای مجازی « فضایی تئوری است که ارتباطات کامپیوتری در آن رخ می‌دهد.» این واژه در نیمه دوم قرن نوزده وارد ادبیات شد و شاغلان در زمینه کامپیوتر و علاقه‌مندان به سرعت آن را به کار بردند و در نیمه دوم قرن نوزده هم رایج شد. در این دوره، استفاده از اینترنت، شبکه و مخابرات دیجیتال سریعاً در حال رشد بود و لفظ «فضای مجازی» می‌توانست بسیاری از ایده‌ها و پدیده‌های نوظهور را نمایندگی کند که بصورت مستقیم و غیر مستقیم نمایندگی می‌کند (آذرنگ، ۱۳۸۹).

هوش هیجانی ظرفیت درک اطلاعات هیجانی و استدلال در هنگام وجود است. اگر چه کودکان با سرشت و فطرت گوناگون به دنیا می‌آیند و چگونگی برخورد آنها با مسایلی چون برخوردهای اجتماعی، اشتیاق خجالت و غیره متفاوت است، اما هوش هیجانی به والدین و مربیان کمک می‌کند تا بر روی قابلیت‌ها و یا عدم وجود آن‌ها کار کرده و بنابراین کودکان را برای رویارویی با جامعه بیرونی آماده کنند، پس نتیجه می‌گیریم که هدف از تقویت هوش هیجانی، آگاهی از احساسات و تربیت آن‌ها برای غلبه بر موانع زندگی است (سیف، ۱۳۹۰).

اعتیاد ذهنی یعنی رفتاری که بر رفتارهای دیگر غلبه پیدا کند و به طور مداوم تکرار شود. اعتیاد ذهنی در طبقه‌بندی انواع اعتیادها قرار دارد؛ یعنی نوعی استفاده افراطی، ممتد، بی‌هدف و وابستگی بیش از حد به اینترنت به طوری که در ارتباطات زندگی روزمره، کار، تحصیل و سایر امور اجتماعی کاربر نوعی اختلال و بی‌نظمی به وجود آید. ماهیت اینترنت و کامپیوتر به گونه‌ای است که ما را با خود می‌برد و چنان درگیرمان می‌کند که آلوده‌اش می‌شویم (آزادمجد، ۱۳۹۲).

بنابر آنچه بالا گفته شد سؤال اصلی در این تحقیق به این صورت مطرح است که آیا بین وابستگی به فضای مجازی، هوش هیجانی و اعتیاد ذهنی دانش آموزان مدارس نمونه متوسطه شهر بوشهر رابطه وجود دارد؟

اهمیت و ضرورت: بنابراین با توجه به اهمیت موضوع به بررسی رابطه میان وابستگی به فضای مجازی، هوش هیجانی و اعتیاد ذهنی دانش آموزان در مدارس نمونه متوسطه شهر بوشهر پرداخته می‌شود و هر یک از متغیرهای وابستگی به فضای مجازی، هوش هیجانی و اعتیاد ذهنی را تشریح کرده و در نهایت الزامات، اصول و راهکارهایی را در جهت حصول به یک برنامه موفق در بین دانش آموزان در مدارس نمونه متوسطه شهر بوشهر ارائه می‌شود.

فضای مجازی امروزه به جزء جدایی ناپذیری در زندگی جوامع بشری تبدیل شده است، کاربردهای بسیار متنوع فضای مجازی در عصر حاضر و ابداع و اختراع فناوری‌های نوین ارتباط جمعی امکانات بسیاری را پیش روی افراد در دنیای مجازی و حتی در زیست جهان واقعی ایشان قرار داده است. در رابطه با آسیب‌شناسی فضای مجازی نیز تحقیقات بسیار گسترده‌ای توسط کارشناسان و متخصصان فضای مجازی و رسانه در پایگاه‌های علمی معتبر دنیا انجام شده است. تحقیقات در این زمینه هم شامل مسائل کمی، رسانه استفاده از اینترنت در جهان و یا هر کشور به طور مجزا؛ و هم کیفی شامل تاثیرات و آسیب‌شناسی فضای مجازی بر ارتباطات اجتماعی، رفتارهای فردی، تاثیرات بر روند جامعه‌پذیری و ... بوده است. اعتیاد اینترنتی ممکن است به طور کاملاً ناخودآگاه در شخصیت فرد شکل گرفته باشد و کاربر در بی‌خبری از آن به سر برد. این گونه حالات رفتاری در درازمدت باعث بروز آسیب‌های فردی و سپس اجتماعی برای کاربر خواهد شد و کاربر را مشغول و سرگرم محیط فارغ از اجتماع خواهد کرد. اعتیاد به اینترنت مشکلی است که در جوامع و فرهنگ‌های مختلف به چشم می‌خورد. شیوع این مسئله باعث شده است که شناسایی علل، پیامدها و عوارض آن توسط محققان و متخصصان، پیگیری و مورد پژوهش قرار گیرد. از آن جا که فضای مجازی شیوه‌های ارتباطی آینده را دگرگون کرده است، یک چالش عمومی برای اشخاص و همچنین برای دولت‌ها محسوب می‌شود. فضای مجازی مانند یک دنیای مجازی عمل می‌کند و به افراد فرصت تجربه شکل خاصی از ارتباط‌ها

اجتماعی را می دهد که در آن حضور اجتماعی واقعی وجود ندارند. اعتیاد به اینترنت نیز بعضا عواقب سنگینی خواهد داشت و ممکن است در زندگی فردی، خانوادگی، شغلی و مالی و اثرگذار باشد.

از سویی در مورد چرایی انجام این تحقیق می بایست گفت که با توجه به اینکه وابستگی به فضای مجازی تاثیر بسزایی بر هوش هیجانی و اعتیاد ذهنی دانش آموزان دارد و متخصصان حوزه روانشناسی و تربیتی نقش این مقوله ها را در بین دانش آموزان بسیار با اهمیت می دانند محقق در نظر دارد موضوع بررسی رابطه میان وابستگی به فضای مجازی، هوش هیجانی و اعتیاد ذهنی دانش آموزان در مدارس نمونه متوسطه شهر بوشهر را به طور کاربردی و عملیاتی تر به اجرا درآورد تا از نتایج آن مدیران و مسئولین ذی ربط بهره مند گردند.

اهداف تحقیق:

۱-۳-۱- هدف اصلی

تعیین ارتباط بین وابستگی به فضای مجازی، هوش هیجانی و اعتیاد ذهنی دانش آموزان مدارس نمونه متوسطه شهر بوشهر.

۱-۳-۲- اهداف فرعی

- ۱- تعیین ارتباط بین وابستگی به فضای مجازی و هوش هیجانی دانش آموزان مدارس نمونه متوسطه شهر بوشهر.
- ۲- تعیین ارتباط بین وابستگی به فضای مجازی و اعتیاد ذهنی دانش آموزان مدارس نمونه متوسطه شهر بوشهر.
- ۳- تعیین ارتباط بین هوش هیجانی و اعتیاد ذهنی دانش آموزان مدارس نمونه متوسطه شهر بوشهر.
- ۴- مقایسه بین وابستگی به فضای مجازی، هوش هیجانی و اعتیاد ذهنی دانش آموزان مدارس نمونه متوسطه شهر بوشهر بر حسب جنسیت.

فرضیه های تحقیق:

۱-۴-۱- فرضیه اصلی

بین وابستگی به فضای مجازی، هوش هیجانی و اعتیاد ذهنی دانش آموزان مدارس نمونه متوسطه شهر بوشهر رابطه وجود دارد.

۱-۴-۲- فرضیه های فرعی

- ۱- بین وابستگی به فضای مجازی و هوش هیجانی دانش آموزان مدارس نمونه متوسطه شهر بوشهر رابطه وجود دارد.
- ۲- بین وابستگی به فضای مجازی و اعتیاد ذهنی دانش آموزان مدارس نمونه متوسطه شهر بوشهر رابطه وجود دارد.
- ۳- بین هوش هیجانی و اعتیاد ذهنی دانش آموزان در مدارس نمونه متوسطه شهر بوشهر رابطه وجود دارد.
- ۴- بین وابستگی به فضای مجازی، هوش هیجانی و اعتیاد ذهنی دانش آموزان مدارس نمونه متوسطه شهر بوشهر بر حسب جنسیت تفاوت معناداری وجود دارد

تعاریف مفهومی متغیرها:

وابستگی به فضای مجازی: وابستگی به فضای مجازی یعنی استفاده افراطی و بیمارگون و بیدار خوابی‌های شبانه و وابستگی‌های فرد که روز به روز از سلامت روان فاصله بگیرد. اگر فرد با وقت‌گذرانی در فضای مجازی نتواند به امور زندگی خود بپردازد و از مطالعه، فعالیت بدنی، خواب و تغذیه مناسب فاصله بگیرند می‌توان گفت بیمار هست (محمدپور، ۱۳۹۳).

هوش هیجانی: توانایی درک هیجانات و عواطف به منظور دست‌یابی و ایجاد هیجاناتی است تا ضمن کمک به تفکر بهتر بتواند به شناخت هیجانات و عواطف بپردازد و هماهنگی لازم میان عواطف و احساسات برای ارتقاء عاطفی و هوشی را فراهم می‌آورد. هوش را شامل مجموعه توانایی‌هایی می‌داند که برای حل مسئله و ایجاد محصولات جدیدی به کار می‌رود که در یک فرهنگ ارزشمند تلقی می‌شوند (لاستر، ۲۰۱۳).

اعتیاد ذهنی: اعتیاد ذهنی یعنی رفتاری که بر رفتارهای دیگر غلبه پیدا کند و به طور مداوم تکرار شود. اعتیاد ذهنی در طبقه‌بندی انواع اعتیادها قرار دارد؛ یعنی نوعی استفاده افراطی، ممتد، بی‌هدف و وابستگی بیش از حد به اینترنت به طوری که در ارتباطات زندگی روزمره، کار، تحصیل و سایر امور اجتماعی کاربر نوعی اختلال و بی‌نظمی به وجود آید (آزادمجد، ۱۳۹۲).

تعاریف عملیاتی متغیرها:

وابستگی به فضای مجازی: برای سنجش میزان وابستگی به فضای مجازی از پرسشنامه یانگ (۲۰۱۵) که دارای ۲۰ سوال چند گزینه‌ای مدرج از طیف لیکرت می‌باشد استفاده شد. مشخصات کامل این پرسشنامه در فصل سوم بیان می‌گردد.

هوش هیجانی: برای سنجش میزان هوش هیجانی از پرسشنامه برادبری و گریوز (۲۰۱۶) که دارای ۲۸ سوال چند گزینه‌ای مدرج از طیف لیکرت می‌باشد استفاده شد. مشخصات کامل این پرسشنامه در فصل سوم بیان می‌گردد.

اعتیاد ذهنی: برای سنجش میزان اعتیاد ذهنی از پرسشنامه محقق ساخته که دارای ۲۰ سوال چندگزینه‌ای مدرج از طیف لیکرت می‌باشد استفاده شد. مشخصات کامل این پرسشنامه در فصل سوم بیان می‌گردد.

روش:

روش‌های تحقیق مختلف و متنوع می‌باشند این تحقیق به دلیل این که دخالت و دستکاری در موقعیت، وضعیت و نقش متغیرهای تحقیق نمی‌کند و صرفاً به تشریح و تبیین می‌پردازد، یک تحقیق توصیفی و از لحاظ هدف کاربردی است و از آنجا که به بررسی رابطه میان وابستگی به فضای مجازی، هوش هیجانی و اعتیاد ذهنی دانش‌آموزان در مدارس نمونه متوسطه شهر بوشهر می‌پردازد به شیوه همبستگی اجرا می‌گردد.

جامعه آماری این پژوهش شامل کل دانش‌آموزان مدارس نمونه متوسطه شهر بوشهر در سال ۱۳۹۵-۱۳۹۶ می‌باشد. بر اساس آمار رسمی واحد آمار اداره کل آموزش و پرورش استان بوشهر، تعداد کل دانش‌آموزان مدارس نمونه متوسطه شهر بوشهر برابر با ۱۰۹۹ نفر (۵۴۶ دختر و ۵۵۳) می‌باشد.

حجم نمونه و روش نمونه‌گیری: در این تحقیق با استفاده از فرمول برآورد حجم نمونه کوکران با حجم جامعه آماری ۱۰۹۹ نفر در سطح اطمینان ۹۵ درصد با احتمال خطای ۵ درصد، حجم نمونه برابر ۲۸۵ نفر محاسبه شد.

در این تحقیق با توجه به وسعت و پراکندگی جامعه آماری از روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای چند مرحله‌ای استفاده شده است. برای این منظور از بین ۶ مدرسه نمونه متوسطه شهر بوشهر ۴ آموزشگاه به صورت تصادفی انتخاب شد آنگاه از هر آموزشگاه منتخب ۴ کلاس از رشته‌های (علوم انسانی، علوم تجربی و ریاضی) و از هر کلاس تقریبی تعداد ۱۸ دانش‌آموزان

مورد نیاز به صورت تصادفی انتخاب شدند و پرسشنامه های وابستگی به فضای مجازی، هوش هیجانی و اعتیاد ذهنی جهت تکمیل در اختیار دانش آموزان قرار گرفت.

ابزارسنجش پژوهش: پرسشنامه وابستگی به فضای مجازی یانگ (۲۰۱۵): پرسشنامه وابستگی به فضای مجازی کیم برلی یانگ دارای ۲۰ سوال می باشد. نمره گذاری گزینه های هر عبارت به ترتیب (به ندرت ۱ تا همیشه ۵) می باشد. جمع نمرات بین ۲۰ تا ۴۹ کاربر معمولی است. جمع نمرات بین ۵۰ تا ۷۹ در حال وابستگی به فضای مجازی است. جمع نمرات بین ۸۰ تا ۱۰۰ کاربر یعنی اینکه کاربر وابسته به فضای مجازی شده است. یانگ (۲۰۱۵) روایی پرسشنامه را در تحقیق خود به کمک اعتبار ملاکی ۸۹/ گزارش کرده است. یانگ (۲۰۱۵) ضریب پایایی آزمون را به کمک آلفای کرونباخ ۸۷/ گزارش کرد. پرسشنامه هوش هیجانی برادبری و گریوز (۲۰۰۴): آزمون هوش هیجانی توسط برادبری و گریوز (۲۰۰۴) ساخته شده است و توسط گنجی (۱۳۸۴) ترجمه و ویراستاری گردید. این آزمون شامل ۲۸ ماده است که بر اساس مقیاس ۵ درجه ای لیکرت خیلی کم، تا خیلی زیاد نمره گذاری می شود. چهار مولفه خودآگاهی گویه های ۱ تا ۷، خودمدیریتی گویه های ۸ تا ۱۴، آگاهی اجتماعی گویه های ۱۵ تا ۲۱ و مدیریت روابط گویه های ۲۲ تا ۲۸ را می سنجد و یک نمره کلی هوش هیجانی نیز بدست می دهد که بین ۲۸ تا ۱۶۸ می باشد. برادبری و گریوز (۲۰۰۴) روایی پرسشنامه را در تحقیق خود به کمک اعتبار سازه ۸۷/ گزارش کرده است. برادبری و گریوز (۲۰۰۴) روایی پرسشنامه را در تحقیق خود به کمک اعتبار سازه ۸۶/ گزارش کرده است. پرسشنامه محقق ساخته اعتیاد ذهنی: پرسشنامه محقق ساخته وابستگی به فضای مجازی دارای ۲۰ سوال می باشد. نمره گذاری گزینه های هر عبارت به ترتیب (خیلی کم ۱ تا خیلی زیاد ۵) می باشد. نمره گذاری پرسشنامه از ۲۰ تا ۱۰۰ می باشد. پایایی پرسشنامه با استفاده از روش آلفای کرونباخ محاسبه گردید. بدین منظور پس از تهیه پرسشنامه و تعیین روایی آن، پرسشنامه ها به تعداد ۳۰ نسخه تکثیر شد. سپس داده های جمع آوری شده را کُدگذاری نموده و با استفاده از نرم افزار کامپیوتری (SPSS) پایایی گویه ها را با استفاده از آزمون پایایی سنج آلفای کرونباخ بررسی نمودیم که نتایج آن برای کل پرسشنامه در جدول زیر آمده است.

جدول ۳-۱ نتایج سنجش پایایی پرسشنامه اعتیاد ذهنی

ردیف	متغیر	ضریب آلفا
۱	اعتیاد ذهنی	۸۶/

یافته های مربوط به فرضیه های تحقیق:

فرضیه اصلی: بین وابستگی به فضای مجازی و هوش هیجانی با اعتیاد ذهنی دانش آموزان مدارس نمونه متوسطه شهر بوشهر رابطه چندگانه معنا داری وجود دارد.

جدول ۴-۵ خلاصه مدل تاثیر وابستگی به فضای مجازی و هوش هیجانی بر اعتیاد ذهنی دانش آموزان مدارس نمونه متوسطه شهر بوشهر

خطای برآورد	R^2 تنظیم شده	R^2	R
۴/۹۴	۰/۴۲۸	۰/۴۳۲	۰/۶۵۷

جدول ۴-۶ نتایج تحلیل واریانس تاثیر وابستگی به فضای مجازی و هوش هیجانی بر اعتیاد ذهنی دانش آموزان مدارس نمونه متوسطه شهر بوشهر

مدل	مجموع مربعات	df	میانگین مربعات	F	سطح معنی داری
رگرسیون	۵۲۳۶/۶۶	۲	۲۶۱۸/۳۳	۱۰۷/۱۱	۰/۰۰۰۱
باقیمانده	۶۸۹۳/۱۴	۲۸۲	۲۴/۴۴		
کل	۱۲۱۲۹/۸۱	۲۸۴	-		

جدول ۴-۷ ضرایب رگرسیون استاندارد شده و استاندارد نشده

مدل	ضریب استاندارد نشده		ضریب استاندارد شده Beta	t	سطح معنی داری
	B	خطای استاندارد			
مقدار ثابت	۲۷/۵۴	۳/۶۵	-	۷/۵۳	۰/۹۷
هوش هیجانی	۰/۰۵۷	۰/۰۲۶	۰/۱۰۲	۲/۲۱	۰/۰۲
وابستگی به فضای مجازی	۰/۵۶۴	۰/۰۴۱	۰/۶۲۷	۱۳/۶	۰/۰۰۰۱

جهت پاسخگویی به این فرضیه تحلیل رگرسیون محاسبه شد که نتایج نشان داد که وابستگی به فضای مجازی و هوش هیجانی بر اعتیاد ذهنی دانش آموزان مدارس نمونه متوسطه شهر بوشهر $F= 11/107$ در سطح $(P < /0001)$ تاثیر معناداری دارند. با توجه به مقدار ضریب رگرسیون استاندارد شده (بتا) می توان گفت که وابستگی به فضای مجازی و هوش هیجانی به ترتیب بهترین پیش بینی کننده های متغیر وابسته (ملاک) یعنی اعتیاد ذهنی دانش آموزان مدارس نمونه متوسطه شهر بوشهر محسوب می شوند.

مشابه با این یافته ها در تحقیقات محمدپور (۱۳۹۳)، آزاد مجد (۱۳۹۲)، بهشتیان (۱۳۹۲)، هزارجریبی (۱۳۹۱)، محمدی (۱۳۹۱)، عبدالکریم (۲۰۱۳)، تاگو (۲۰۱۱) و کوتارد (۲۰۱۰) به دست آمده است. بررسی و تبیین فرضیه فوق نشان می دهد که به دلیل استفاده بسیار بالاتر از فناوری مجاز در فضای شخصی نسبت به فضای عمومی، می توان با بالا بردن سطح هوش هیجانی و عاطفی افراد در یک جامعه، آنان را بسوی عملکردی متعادل و خودآگاه و حضور پررنگتر در زندگی حقیقی سوق داد. افرادی که از لحاظ هیجانی باهوش اند، دارای شخصیت ثابتی هستند و می توانند در شرایط متفاوت حقیقی و مجازی و مراودات خود با دیگران رفتاری بهینه داشته باشند و بهترین تصمیم گیری را اخذ نمایند. اما افرادی که هوش هیجانی کمتری دارند، به

صورت داوطلبانه و انتخاب گر، زندگی دوم (مجازی) را بر زندگی حقیقی خود ترجیح می دهند. استفاده ی بسیار و ناآگاهانه از فضای مجازی، بدون وجود بالندگی شخصیت، موجب فردگرایی شخص شده، باورها و جهت گیری های نوینی را در شخص شکل می دهند. انسان هایی که از هوش هیجانی مطلوبی برخوردار هستند، به طور معمول، می توانند کنترل مناسبی بر خود داشته و از رسانه های اجتماعی به عنوان یک تفریح و یا یک ابزار آموزشی استفاده نمایند و سرمایه گذاری زمانی، عاطفی و... را در زندگی حقیقی خود اعمال نمایند. هوش هیجانی، اکتسابی و دست یافتنی است و مهارت های آن قابل یادگیری می باشد. بنابراین افراد دارای هوش هیجانی بالا و مولفه های آن همراه با هوش عمومی متوسط، بسیار موفق تر از افرادی هستند که از هوش هیجانی پایینی برخوردارند.

فرضیه ۱: بین هوش هیجانی و وابستگی به فضای مجازی در دانش آموزان مدارس نمونه متوسطه شهر بوشهر رابطه معناداری وجود دارد.

جدول ۴-۸ همبستگی بین هوش هیجانی و وابستگی به فضای مجازی در دانش آموزان مدارس نمونه متوسطه شهر بوشهر

هوش هیجانی		آماره ها متغیر
سطح معنی داری	ضریب همبستگی	
۰/۰۰۰۱	۰/۲۲۴	وابستگی به فضای مجازی

جهت

پاسخگویی به این فرضیه ضریب همبستگی پیرسون محاسبه شد که نتایج نشان داد که بین وابستگی به فضای مجازی و هوش هیجانی دانش آموزان مدارس نمونه متوسطه شهر بوشهر رابطه ی مستقیم و معناداری وجود دارد، به این معنا که هر چقدر هوش هیجانی بیشتر شود، وابستگی به فضای مجازی نیز بیشتر می شود.

مشابه با این یافته ها در تحقیقات بهشتیان (۱۳۹۲)، محمدی (۱۳۹۱)، قاسمی (۱۳۹۰)، عبدالحسین (۲۰۱۱) و کوتارد (۲۰۱۰) به دست آمده است. بررسی و تبیین فرضیه فوق نشان می دهد که امروزه محققان با استفاده از آموزش هوش هیجانی به افراد در وابستگی به فضای مجازی به آنها کمک می کنند؛ آموزش مهارت های کنترل و شناخت هیجانات به دانش آموزان کمک می کند تا در دانش، نگرش و عزت نفس آنها تغییرات پایداری ایجاد شود و به آنها در بروز رفتاری مناسب در برابر درخواست های منفی دیگران به کار رود.

تحقیقات نشان می دهد جوانان و نوجوانانی که در هوش هیجانی عملکرد بالاتری نسبت به دیگران دارند میزان وابستگی به فضای مجازی در آنها بسیار بیشتر می باشد. افرادی که توانایی تنظیم هیجانات را ندارند به احتمال زیاد تحت تاثیر عوامل محیطی قرار خواهند گرفت و محیط نیز آنها را دچار آسیب خواهد نمود که یکی از این آسیب ها گرایش به فضای مجازی است. قطعاً برای درمان وابستگی به فضای مجازی، هرگز ممانعت از ورود او به این فضا توصیه نمی شود، بلکه تاکید و پیشنهاد بر مدیریت زمان استفاده و حضور در فضای مجازی به عنوان یک راهکار اساسی است، یعنی باید تعادلی بین زندگی روزمره و حضور در فضای مجازی برقرار شود. بنابراین لازم است برنامه ریزی و تدبیر برای گنجاندن برنامه های جذاب و لذتبخش دیگر در زندگی روزمره مدنظر قرار گیرد و جایگزین حضور در فضای مجازی شود.

فرضیه ۲: بین وابستگی به فضای مجازی و اعتیاد ذهنی دانش آموزان مدارس نمونه متوسطه شهر بوشهر رابطه وجود دارد.

جدول ۴-۹ همبستگی بین وابستگی به فضای مجازی و اعتیاد ذهنی دانش آموزان مدارس نمونه متوسطه شهر بوشهر

اعتیاد ذهنی		آماره ها متغیر
سطح معنی داری	ضریب همبستگی	
۰/۰۰۰۱	۰/۶۴۹	وابستگی به فضای مجازی

جهت پاسخگویی به این فرضیه ضریب همبستگی پیرسون محاسبه شد که نتایج نشان داد که بین وابستگی به فضای مجازی و اعتیاد ذهنی دانش آموزان مدارس نمونه متوسطه شهر بوشهر رابطه قوی و مستقیمی وجود دارد، به این معنا که هر چقدر وابستگی به فضای مجازی بیشتر شود، اعتیاد ذهنی نیز بیشتر می شود. بنابراین، فرضیه فوق تایید می شود.

مشابه با این یافته ها در تحقیقات هزار جریبی (۱۳۹۱)، قاسمی (۱۳۹۰)، سارک (۲۰۱۶)، جونز (۲۰۱۵) و عبدالکریم (۲۰۱۳) به دست آمده است. بررسی و تبیین فرضیه فوق نشان می دهد که اعتیاد یعنی رفتاری که بر رفتارهای دیگر غلبه پیدا کند و به طور مداوم تکرار شود. وابستگی به فضای مجازی هم در طبقه بندی انواع اعتیادها قرار دارد؛ یعنی نوعی استفاده افراطی، ممتد، بی هدف و وابستگی بیش از حد به اینترنت به طوری که در ارتباطات زندگی روزمره، کار، تحصیل و سایر امور اجتماعی کاربر نوعی اختلال و بی نظمی به وجود آید. یکی از مسائل مهمی که این روزها نوجوانان، جوانان و خانواده ها درگیرش هستند، فضای مجازی و اعتیاد تکنولوژیک است. فضای مجازی به خودی خود مخرب نیست، اما نوع استفاده و نگرش افراد است که باعث می شود عملکرد نامطلوبی در این فضاها داشته باشند. اینترنت فضایی فراهم آورده است که افراد و کاربران بخصوص نوجوانان و جوانان براحتی هر چه تمام تر می توانند به همه نوع اطلاعات مفید و غیرمفید دست یابند و فضای مجازی و اینترنت در کنار جنبه های مثبتی که ارائه می کند به آسیب های خطرناکی نیز منجر می شود. استفاده افراطی و بیمارگون و بیدار خوابی های شبانه و وابستگی ها باعث می شود فرد روز به روز از سلامت روان فاصله بگیرد. افراد اگر با وقت گذرانی در فضای مجازی نتوانند به امور زندگی خود بپردازند و از مطالعه، فعالیت بدنی، خواب و تغذیه مناسب فاصله بگیرند می توان گفت بیمار هستند. افراد برای کنجکاو، هیجان طلبی و سرگرمی به این فضاها جذب می شوند. استفاده از اپلیکیشن های مختلف باعث می شود فرد وقت زیادی را برای حضور در این فضاها سپری کند و مدت زمان بیشتری را برای چت کردن و گفت و گو در فضای مجازی اختصاص دهد و رفته رفته از دنیای واقعی فاصله بگیرد که این مساله باعث افزایش بیشتر اعتیاد ذهنی می گردد.

فرضیه ۳: بین هوش هیجانی و اعتیاد ذهنی دانش آموزان در مدارس نمونه متوسطه شهر بوشهر رابطه وجود دارد.

جدول ۴-۱۰ همبستگی بین هوش هیجانی و اعتیاد ذهنی دانش آموزان در مدارس نمونه متوسطه شهر بوشهر

اعتیاد ذهنی		آماره ها متغیر
سطح معنی داری	ضریب همبستگی	
۰/۰۰۰۱	۰/۲۴۲	هوش هیجانی

جهت پاسخگویی به این فرضیه ضریب همبستگی پیرسون محاسبه شد که نتایج نشان داد که بین هوش هیجانی و اعتیاد ذهنی دانش آموزان در مدارس نمونه متوسطه شهر بوشهر رابطه مثبت و معناداری وجود دارد به این معنا که هر چقدر هوش هیجانی بالاتر باشد، اعتیاد ذهنی نیز بیشتر می شود.

مشابه با این یافته ها در تحقیقات آزاد مجد (۱۳۹۲)، بهشتیان (۱۳۹۲)، هزارجریبی (۱۳۹۱)، سارک (۲۰۱۶) و جونز (۲۰۱۵) به دست آمده است. بررسی و تبیین فرضیه فوق نشان می دهد که علت عمده گرایش به اعتیاد ذهنی در بین نوجوانان و جوانان متغیرهای روان شناختی و هیجانی می باشد. در سالهای اخیر توجه به هوش هیجانی در پیشگیری از اعتیاد ذهنی مورد توجه متخصصان و پژوهشگران قرار گرفته است. احساسات، هسته مرکزی زندگی انسان می باشند که بر هیجانات تأثیر متقابل دارند. هیجانات نیز می توانند توانایی زندگی کردن با دیگران، مسئولیت پذیری و سازگاری با مشکلات را به افراد دیکته کنند. در این بین هوش هیجانی یکی از عوامل مهم موفقیت افراد در زندگی می باشد که با بهداشت روانی افراد ارتباط مستقیمی دارد. هوش هیجانی و مهارت های وابسته به آن در طی زمان رشد می کنند و در گذر زندگی تغییر می یابند. همچنین می توان با آموزش و برنامه های اصلاحی آنها را در روند رشد تسریع داد. افرادی که در کنترل مهارت های هیجانی خود ناتوانند به احتمال زیاد دچار اعتیاد ذهنی می شوند. همچنین افرادی که تنوع طلب و تحرک جو هستند بیشتر دچار اعتیاد ذهنی می شوند. هوش هیجانی در افراد به عنوان یک منبع حفاظتی در برابر عوامل استرس زای محیطی عمل می کند و از گرایش به مواد مخدر جلوگیری به عمل می آورد. افرادی که دچار اعتیاد ذهنی می شوند در شناسایی هیجانات خود و دیگران دچار مشکلاتی هستند که باعث می شود در برقراری ارتباط عاطفی مثبت، سازنده و هدایت گر با دیگران دچار ناهنجاری هایی شوند که خود عامل گرایش به دچار اعتیاد ذهنی می باشد. در این میان کسانی که در دوره آموزش هوش هیجانی مشارکت دارند، در زمینه هایی مانند فشار همسالان و روی آوردن به اعتیاد ذهنی مقاومت بیشتری از خود نشان می دهند.

فرضیه ۴: بین وابستگی به فضای مجازی، هوش هیجانی و اعتیاد ذهنی دانش آموزان مدارس نمونه متوسطه شهر بوشهر بر حسب جنسیت تفاوت معناداری وجود دارد.

جدول ۴-۱۱ میانگین و انحراف معیار وابستگی به فضای مجازی، هوش هیجانی و اعتیاد ذهنی دانش آموزان مدارس نمونه متوسطه شهر بوشهر بر حسب جنسیت آنان

متغیرها	جنسیت	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد
هوش هیجانی	پسر	۱۴۳	۱۰۷/۷۷	۱۱/۵۳
	دختر	۱۴۲	۱۰۸/۱	۱۱/۷۶
	جمع	۲۸۵	۱۰۷/۹۴	۱۱/۶۲
اعتیاد ذهنی	پسر	۱۴۳	۷۵/۴۶	۶/۲۹
	دختر	۱۴۲	۷۴/۸۳	۶/۷۷
	جمع	۲۸۵	۷۵/۱۴	۶/۵۳
وابستگی به فضای مجازی	پسر	۱۴۳	۷۳/۰۷	۷/۴۴
	دختر	۱۴۲	۷۳/۶۸	۷/۰۷
	جمع	۲۸۵	۷۳/۳۷	۷/۲۵

جدول ۴-۱۲ نتایج آزمون معناداری مانوا برای مقایسه وابستگی به فضای مجازی، هوش هیجانی و اعتیاد ذهنی دانش آموزان مدارس نمونه متوسطه شهر بوشهر بر حسب جنسیت آنان

اثر	آزمون	ارزش	مقدار F	سطح معنی داری	اندازه اثر
جنسیت	پیلای - بارتلت	۰/۰۱۲	۱/۱۳	۰/۳۳۷	۰/۰۱۲
	لامبدای ویلکز	۰/۹۸۸	۱/۱۳	۰/۳۳۷	۰/۰۱۲
	اثر هتلینگ	۰/۰۱۲	۱/۱۳	۰/۳۳۷	۰/۰۱۲
	بزرگترین ریشه خطا	۰/۰۱۲	۱/۱۳	۰/۳۳۷	۰/۰۱۲

جهت

پاسخگویی به این فرضیه تحلیل واریانس محاسبه شد که نتایج نشان داد که از نظر وابستگی به فضای مجازی، هوش هیجانی و اعتیاد ذهنی بین دانش آموزان دختر و پسر تفاوت معناداری در سطح $(p=0/337)$ وجود ندارد. زیرا سطح معناداری بدست آمده از $0/05$ بزرگتر می باشد. بنابراین فرضیه شماره ۴ تحقیق رد شد.

مشابه با این یافته ها در تحقیقات محمدی (۱۳۹۱)، سارک (۲۰۱۶)، جونز (۲۰۱۵)، تاکو (۲۰۱۱) و کوتارد (۲۰۱۰) به دست آمده است. بررسی و تبیین فرضیه فوق نشان می دهد که ورود افراطی به فضای مجازی باعث اعتیاد ذهنی و کاهش روابط اجتماعی و ایجاد افسردگی در دانش آموزان خواهد شد و از سوی دیگر موجب بروز مشکلات در روابط اعضای خانواده از جمله ایجاد تنش، مشاجره و درگیری شده که باعث ایجاد بی حرمتی و کاهش اعتماد به بزرگ ترها به ویژه والدین خواهد شد. چنین مسائلی روان دانش آموزان را به هم ریخته و باعث افزایش ارتباطات مجازی بدون توجه به مسائل امنیتی می شود که زمینه

سوء استفاده از دانش آموزان و انحرافات دیگر او را فراهم می آورد. به طور کلی شاید در وابستگی به فضای مجازی نقش یک گروه پررنگ از گروه دیگر باشد ولی قطعاً دانش آموزان دختر و پسر در صورت عدم توجه به معایب و محاسن فضای مجازی دچار مشکلات فراوانی خواهند شد که این مساله تاثیرات فراوانی بر هوش هیجانی و گرایش دانش آموزان به اعتیاد ذهنی خواهد گذاشت. در این میان کسانی که از طریق دوره های آموزشی با مباحث فضای مجازی و هوش هیجانی آشنا می شوند کمتر دچار اعتیاد ذهنی می شوند، لذا توصیه می شود، ارتباطات و گفت و گوهای حضوری اعضای خانواده در فضای خانواده بیشتر شده و گفتمان های خانوادگی تشکیل شود، همچنین روابط با اطرافیان و اقوام افزایش یابد و جلساتی ویژه به دور از موبایل و تکنولوژی در فضای خانوادگی تشکیل شده، تا ارتباطات حضوری و صمیمیت های خانوادگی گسترش یابد.

بحث و نتیجه گیری:

۱. بین وابستگی به فضای مجازی و هوش هیجانی دانش آموزان مدارس نمونه متوسطه شهر بوشهر رابطه ی مستقیم و معناداری وجود دارد، بنابراین پیشنهاد می شود زمینه های جذب مشارکت و مسئولیت پذیری بیشتر دانش آموزان در روندهای تصمیم گیری در خانواده ها و مدارس فراهم گردد.
۲. بین وابستگی به فضای مجازی و اعتیاد ذهنی دانش آموزان مدارس نمونه متوسطه شهر بوشهر رابطه قوی و مستقیمی وجود دارد، بنابراین پیشنهاد می شود دوره ها و کارگاههای آموزشی منظم و مدون در جهت افزایش آگاهی بیشتر دانش آموزان برگزار گردد.
۳. بین هوش هیجانی و اعتیاد ذهنی دانش آموزان در مدارس نمونه متوسطه شهر بوشهر رابطه مثبت و معناداری وجود دارد، بنابراین پیشنهاد می شود با لذت بخش کردن کارها و تشکیل جلسات معنوی به کنترل سطح هوش هیجانی و کاهش اعتیاد ذهنی آنان کمک شود.
۴. از نظر وابستگی به فضای مجازی، هوش هیجانی و اعتیاد ذهنی بین دانش آموزان دختر و پسر تفاوت معناداری وجود ندارد، بنابراین پیشنهاد می شود با ایجاد یک جو شاد، متناسب با سطح و جنسیت دانش آموزان در مدارس نمونه جهت کاهش هر چه بیشتر دانش آموزان به فضای مجازی برداشته شود.

۵-۲- محدودیتها:

۵-۲-۱- محدودیت های در اختیار محقق:

۱. محدود کردن ابزار جمع آوری داده ها به پرسشنامه.
۲. محدود کردن جامعه به نمونه قابل بررسی، که در این صورت برای تعمیم نتایج باید جانب احتیاط را رعایت کرد.

۵-۲-۲- محدودیت های خارج از اختیار محقق:

۱. ویژگی های شخصیتی متفاوت دانش آموزان و تاثیر این ویژگی ها در تکمیل پرسشنامه.
۲. عدم همکاری بعضی از دانش آموزان جهت اجرای پرسشنامه تحقیقاتی.
۳. بروکراسی اداری و وجود قوانین و مقررات دست و پاگیر.

پیشنهادهای کاربردی:

۱. پیشنهاد می شود با توجه به رابطه میان وابستگی به فضای مجازی، هوش هیجانی و اعتیاد ذهنی دانش آموزان، دوره ها و کارگاههای آموزشی در این زمینه بیشتر برگزار شود.
۲. پیشنهاد می شود بسترسازی فرهنگی در زمینه وابستگی به فضای مجازی و اعتیاد ذهنی دانش آموزان بیشتر صورت گیرد.
۳. پیشنهاد می شود پژوهش حاضر بر روی دانش آموزان دیگر مدارس دولتی و غیردولتی انجام گیرد.
۴. پیشنهاد می شود چالش های موجود در زمینه وابستگی دانش آموزان به فضای مجازی ارزیابی و بیشتر مورد توجه قرار گیرد.
۵. پیشنهاد می شود با استفاده از مدل های آموزشی مناسب به کاهش وابستگی دانش آموزان به فضای مجازی کمک نمود.

منابع

الف) فارسی

- آزاد مجد، افروشه، (۱۳۹۲)، بررسی وضعیت اعتیاد به اینترنت در دانش‌آموزان سطوح متوسطه منطقه ۶ شهر تهران، پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی.
- احسانی، مریم، (۱۳۹۲)، میزان گرایش نوجوانان به برنامه های تلویزیونی ماهواره. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد واحد تهران مرکز.
- امینی، محمد، (۱۳۹۲)، بررسی روابط شبکه‌ها موبایلی، هوش هیجانی با سلامت روان و مقایسه آنها در دانش‌آموزان ممتاز و عادی، فصلنامه اصول بهداشت روانی، دوره ۳۷، شماره ۴۵، ص ۶۷.
- بهشتیان، محمد، (۱۳۹۲)، بررسی رابطه بین اعتیاد به اینترنت و هوش هیجانی در بین دانش‌آموزان دبیرستان‌های تهران، مجله جامعه پژوهی فرهنگی، دوره ۴، شماره ۲.
- پارسایی، علی، (۱۳۹۰)، بررسی عوامل موثر بر خود پنداری مثبت دانش‌آموزان در ارتباط با پیشرفت تحصیلی در بین دانش‌آموزان شهرستان سردشت، تهران، فصلنامه روان‌شناسی و علوم تربیتی.
- تیموری، مهدی، (۱۳۹۲)، بررسی آسیب‌های تکنولوژی ارتباطی و ارتباط آن با مهارت‌های ارتباطی و هوش هیجانی در بین دانش‌آموزان دبیرستانی شهر عسلویه، پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد واحد بوشهر.
- ثمری، علی‌اکبر و طهماسبی، فهیمه، (۱۳۹۰)، بررسی رابطه هوش هیجانی و پیشرفت تحصیلی دانشجویان، فصلنامه اصول بهداشت روانی، پاییز و زمستان ۱۳۸۶، شماره ۳۵، ۳۶.
- راد، ایرج، (۱۳۹۱)، ملاحظات نیروی انسانی در عصر فناوری اطلاعات، فصلنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی آستان قدس رضوی، جلد ۵ شماره ۱.
- رئیسی، مرضیه، احمدی طهران، هدی، حیدری، سعیده، جعفری‌گللو، زهرا، عابدینی، (۱۳۹۱)، بررسی ارتباط هوش معنوی با شادکامی و پیشرفت تحصیلی در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی قم. مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی. دوره ۱۳، شماره ۵، ص ۴۳۱-۴۴۰.
- سیف، علی‌اکبر، (۱۳۹۰)، روان‌شناسی پرورشی نوین، تهران: نشر دوران، جلد سوم.
- عبدالملکی، فاطمه، (۱۳۹۳)، بررسی اثربخشی هوش هیجانی در کاهش وابستگی به موبایل در دانش‌آموزان دختر پایه متوسطه شهر تهران، پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی واحد شاهرود.
- عطاfer، عباس، (۱۳۹۱)، بررسی پیامدهای حضور در برخی شبکه‌های موبایلی مجازی، مجله اصول بهداشت روانی، دوره ۱۱، شماره ۱۰.
- عربیان، نرگس، (۱۳۹۲)، اعتیاد و راه‌های پیشگیری از آن با تأکید بر تربیت و خانواده، مجله حیات سبز، ش سوم، ص ۲۳.
- عسکری، محسن، (۱۳۹۰)، بررسی نظری مفهوم پذیرش اجتماعی به کمک نظریه های تحلیل رفتاری. مجله نوآوری های آموزشی دوره ۲۵، شماره ۲۴.
- قاسمی، یوسف، (۱۳۹۰)، بررسی ویژگی‌های روانسنجی آزمون اعتیاد به سایبر، پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی.
- محمدپور، داریوش، (۱۳۹۳)، بررسی رابطه بین میزان و نوع استفاده از اینترنت در میان کاربران (۱۵-۲۹ ساله) کافی نت‌های شهر تبریز، پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه تبریز.

- محمدی، حمزه، ورمزیار، مهدی، محمدی، امید، (۱۳۹۱)، بررسی توصیفی وضعیت اعتیاد اینترنتی در میان کاربران جوان ۱۸-۲۵ ساله شهر بابل در فضای مجازی، نخستین کنگره ملی فضای مجازی و آسیب های اجتماعی نوپدید.
- موسوی، علی، (۱۳۹۰)، رابطه هوش هیجانی و خودکارآمدی، مجله اندیشه های نوین تربیتی، دوره ۱، شماره ۲، ص ۵۰.
- نسیمی، پرینسا، (۱۳۹۱)، بررسی مقایسه هوش هیجانی، منبع کنترل و کیفیت زندگی بین جمعیت معتادان و افراد عادی در شهرستان بویراحمد، پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت.
- نوغانی دخت بهمنی، برادران، سیمین، فائزه زمانی خرازی طوس، (۱۳۹۱)، بررسی تاثیر استفاده از فیس بوک بر هوش هیجانی و عملکرد تحصیلی پسران پایه متوسطه شهر مشهد، همایش ملی رسانه ها و مسائل اجتماعی ایران، ص ۴۵.
- واگذاری، محمد، (۱۳۸۹)، میزان گرایش نوجوانان به برنامه های تلویزیونی ماهواره، پایان نامه کارشناسی دانشگاه فردوسی مشهد.

(ب) منابع غیر فارسی

- -Abdulhossin, Dona, (2011), The Effect of Satellite Networks on the Life Style and Emotional Intelligence of Malaysian Students. unitedstates of America, corwin press, INC.
- -AbdulKarim ,Sami, (2013), Study of the impact of cyberspace on life skills and drug addiction trends in Kuwait's students. Journal of Applied Psychology, Informing Science: the International Journal of an Emerging Transdiscipline.
- -Alobeidi, Kamal, (2014), Investigating the Impact of Satellite Networks on Consumerism and Dependence on Cyberspace among Students in Qatar, Journal of Personality and Social Psychology, 89, 205-222.
- -Collins, Friday, (2015), The effect of happiness on the relationship between emotional intelligence and emotional sense of hope and discipline among couples in South Ireland, Syria, 20, page 226.
- -Davis, Salim, (2009), Check Persian-language satellite networks, network impact on the lifestyle and self students in Iraq, Journal of the Indian Academy of Applied Psychology. July, Vol. 19, No.2, Pp: 249-260.
- -Jones. Dalia, (2015), Study of the status of Internet addiction, among Swedish adolescents://dx.doi.org/10.1016/j.medic.2017.05.008.
- -Koutard , Pong, (2010), Investigating the Impact of Cyberspace on the Life Style and Emotional Intelligence of Wales Students: Cambridge University Press.
- -Laster Mors. (2013). [Study on the relationship between attachment style and hard supernatant with readiness addiction]. MA. Dissertation. College of psychology: 59-67. (Persian).
- -Sark, Nekane, Arantxa Gorostiaga, Itziar Alonso-Arbiol, Aitor Aritzeta. (2016). The impact of the role of cyberspace on the tendency towards addiction and delinquency among students in the city of Cyprus, Journal of Adolescence, Volume 53, December 2016, Pages 1-9.

- -Sezar ,monkof ,(2012), Investigate the relationship between social networking and lifestyle marital boredom in Scotland, Journal of Human Resource Management vol. 26, issue 3.
- -Tako, Veko. (2011). Investigating the relationship between cyberspace on emotional intelligence and academic drop in students in Pune, India, Journal of Educational leadership, Vol. 1, No. 3, Pp, 143-162.
- - Valiam, LWis, (2010), Effect of magazines on emotional intelligence and identity of students in Spain, Technology Media and Methods . New York , Fifth Edition